

Proklamasjon fra Hjemmefrontens Ledelse.

De allierte soldater kjemper seg inn i Tyskland for å bryte den øste motstand. Vi følger dem i spennings og forventning. Deres kamp er vår kamp, deres seire våre seire.

Norske sjøfolk, flygere og soldater er ned i sluttlaget, hver på sin post. Også norske hjemmestyrker er gått til angrupp for å hindre fienden i å føre tropper fra vårt land til de avgjørende frontene.

Tysklands sammenbrudd er nær; men tiden omkring dette sammenbrudd vil stille større krav til vår offervilje, vår disiplin og vårt samlend enn noen sinne før. Den innsats vi ytar, vil avgjøre vårt lands lykke for generasjoner framover.

Fienden har planer om å legge vårt produktionsliv lide. Om så skjer, vil våre hjemmestyrker møte ham med vernet økt. Andre nordmenn må følge de direktiver som i en slik situasjon vil komme fra Den norske Regjering, Forsvarets Overkommando og Hjemmefrontens Ledelse.

Samtidig prøver fienden å undergrave vår tillit til framtiden og skape splid og mistenksomhet nordmenn imellom. Dette skal ikke lykkes.

Takket våre de littled som har levd og virket for oss, har vårt folk i mer enn hundre år vært på stadig marsj framover, mot større sosial rettferd, mot en sterkere utjevning klassene imellom, mot en høyere levestandard. Vårt folkestyre, vår rettssikkerhet, vår rett til å tenke, tale og skrive fritt, vår respekt for den enkelte menneskeverd bygger ikke bare på grunnlov og lov, disse verdier er også trygt forankret i hvor nordmanns sinn. Derfor er vår kamp mot de nasistiske undertrykkere blitt hele folkets kamp, og derfor har alle fiendens forsøk på å slå sprekker i vår front ved å sette samfundsklassen mot samfundsklasse, hjemmefront mot utefront, slått feil.

Derfor er også hjemmefronten blitt en folkeorganisasjon, der menn og kvinner fra alle samfundslag kjemper side ved side. Utanfor står bare de som er gått i nasjonens tjeneste og de som av svakhet eller frykt unndrar sine krefter fra kampen. Innen hjemmefronten spør ingen om politisk parti eller religiøs oppfatning, bare om vilje og evne til strid for Norges frihet.

Hjemmefrontens Ledelse representerer hele den kjempende hjemmefront i intet samarbeid med våre konstitusjonelle myndigheter utenfor landets grenser. Den er sammensatt av aktive hjemmefrontfolk. Veien til Hjemmefrontens Ledelse går gjennom aktiv og disiplinert innsats innenfor kamporganisasjonene. Den har ligget åpen for menn av alle partier, og alle samfundslag er representert.

Hjemmefrontens Ledelse ser på sin oppgave som løst når krigen er over og vi igjen har lovlig styre i landet; men den end ser har prøvet kampen, må leve videre. Vilje til saklighet og respekt for alle som gjør en innsats i Norges tjeneste har skapt et aktivt samlend over partigransene. Dette må vi berge over i freds tiden med dens frie uttrykksfrihet mellom partiene. For den krise vårt folk gjennomlever, er ikke overvunnet i og med at fienden er ute av landet. Det veltidige gjennomslagsarbeidet som foregår, vil kreve at vi setter alle krefter inn i full gjensidig tillit.

Hjemmefrontens mål er et fritt Norge næret for nazisme.

Strøfs krigen er over, så vi derfor

1. gjennomsette fullt folkestyre etter grunnloven, og så snart det er teknisk mulig holde valg til storting og kommunestyre.
2. gjennomsette vårt norske rettssamlend, oppheve alle fiendens politiske lover og forordninger og gi nye domer og administrative avgjørelser på fritt grunnlag.
3. tilsette alle politiske forger, sørge for at de som er deportert til utlandet, blir snart hjem raskt og trygt, og at de som er rømmet sør

lig hardt av fiendens overgrep oppreisning og erstating.

4. få krigsforbrytere og landssvikere hurtig og rettferdig dømt i samsvar med gjeldende lov.
5. slå hardt ned på dem som har beriket seg på samarbeid med fienden.
6. skaffe tilbake de størst mulige mengder av livsviktige varer og fordelte den på en rettferdig måte.
7. sørge for at alle får nyttig arbeid ved en aktiv beskjeftigelsespolitikk og kontroll med arbeidslivet.
8. gjennomføre et rettferdig forhold mellom priser og lønninger. I framtiden må vi føre en målbevisst og vidsynt politikk med sikte på å trygge Norges frihet og selvstendighet,
1. å skape et samfund med sosial sikkerhet og arbeid for alle, å høyne levestandarden ved å gjennomføre landet og øke dets produktionskraft,
2. å la alle avner komme til sin rett ved å gi ungdommen rikere muligheter for opplæring og studier, uansett økonomiske kår,
3. å fremme solidariteten mellom de forskjellige samfundslag og styrke nasjonal sakkjenning,
4. å medvirke aktivt til å trygge varig og rettferdig fred og å oppfylle de forpliktelser som en internasjonal sikkerhetsorganisasjon vil måtte knytte.

Alle nordmenn ute og hjemme kjemper for framtidens friske Norge.

"Og har vi ikke det land ennu,

så skal vi vinne det jeg og du!"

- 0 -

Etter 5 års okkupasjon står vi endelig foran det aller siste oppgjøret, og fridrikende når ligger freden - med vansker, men også med store arbeidsoppgaver og rike muligheter. I denne situasjon er det rimelig at Hjemmefrontledelsen framkommer med en proklamasjon. Den proklamasjonen må nødvendigvis ha to ansikter: et krigens og et fredens.

For det første er den en siste minstring av troppene for sluttoppgjøret, en siste appell om å sette alt inn hvis det blir nødvendig, hvis tyskerne i Norge ikke vil kapitulere. - Og hjemmestyrene står rede. De har trent bak seg: bare i transportslaget har HS hittil foretatt 170 angrep. De har erfaring i store sammenhengende operasjoner: i angrepet mot jernbanene den 15. mars deltok over 1000 menn. Hertil kommer alle de som tok del i planleggingen. De har utstyr: nøysemlig samlet sammen i disse lange år under farlige forhold. De engelske flygere som har vært ned på slipp-turer over Norge gir alltid våre hjemmestyrker det beste skussmål: alltid var de på pletten og alltid klarte de brosene. - Og de har gå-på-humør.

Kommer det til stridigheter vil hjemmestyrene trege sivilbefolkningens hjelp. Men tenk kanskje: "Jeg skal jammen være forsiktig den korte tiden som er igjen til freden kommer". Men det er nå under krigen landets skjebne avgjøres. Alle som trengs må være ned. Da vil ingen kunne si etterpå: "Jeg var kjekkere enn dag så". Da vil ingen måtte grense seg for å bli sviktet. Alle kan se hverandre i øynene og ta fett. Vi sier som forvansminister Torp sa til politistyrkene våre i Sverige for en tid siden: "La oss møtes i Norge - i et fritt Norge, og kunne se hverandre i øynene og si: "Jeg gjorde litt mer enn min plikt for å befri Norge for de vansker vi var i."

Proklamasjonen har også et ansikt vendt mot freden. Når krigen er over har til løst sin oppgave, og vil selvfølgelig tre tilbake. De konstitusjonelle myndigheter skal styre i landet. Det har løst sin oppgave på en dyktig måte, og vi er den stor takk skyldig; men vi gløder oss jo til den dag vi ikke trenger noen anonyt ledelse lenger, til den dag hjemmefrontfolk, genie og nye politikere fritt kan diskutere og prøve å re-

alisere de oppgaver proklamasjonen peker på og andre. Etter krigen er ikke hjemmefronten og HL i virksomhet lenger; men to ting må overleve dem: deres idealitet og offervilje.

UKEN SOM GIKK (12. - 18. april)

Et slutten. Det er ganske tydelig at det tyske forsvar nå holder på å bryte fullstendig sammen. Om ikke av annet måtte man skjønne det av Hitlers siste proklamasjon, som oppfordrer soldatene til å arrestere eller skyte på stedet offiserer som gir ordre til tilbaketog - hvis de da ikke kjenner dem godt (!). Dette er bildet av en armé i oppløsning. Og den desperate parole om kamp til siste mann kommer i et såreget relieff når man ser den på bakgrunn av de siste dagers fangotal, tirsdag alene f. eks. 144000 mann. I Ruhr-området, som nå er praktisk talt likvidert er det samlede fange tall oppe i 300 000, og siden 1. april er det tatt 3/4 million fanger i vest, siden D-dagen (6. juni ifjor) i alt 2 055 000 fanger.

At-slutten nærmer seg er dobbelt klart etterat også russerne har satt i gang sin offensiv, etter alt å dømme med voldsomhet. Tyskland presses nå sammen i et stålgrep fra vest og øst; på sentralavsnittet representerer det ennå ubesatte område ikke mer enn en forholdsvis smal stripe mellom Elben og Oder, og lenger sør, hvor avsnørningen formentlig først blir et faktum og amerikanerne og russerne fra hver sin kant støter fram mot Dresden, er ikke avstanden mellom de to arméer mer enn snau 130 km. i luftlinje som fra Oslo til Lillehammer.

Det russiske framstøt opp gjennom Donaudalen og det amerikanske fra Meindalen over Nürnberg truer med en ny kveving, og den dag er ikke fjern da de tyske styrker på frontlinjet vil befinne seg i en rekke større og mindre provinser: Saksen - Oldenburg og Hannover, Mecklenburg, Holstein og Danmark - Brandenburg og Berlin - Böhmen - "Alpefestningen", d.v.s. det sørlige Böhmen, deler av Italia og Norditalia. Dermed kan oppryttingsoperasjonene begynne.

Mot Berlin. Mens det i forrige uke var nordavsnittet som særlig kom i forgrunnen, har de viktigste begivenheter denne gang utspilt seg på sentralavsnittet. Med en mektig kraftansamling har de britiske og amerikanske arméer brutt dypt inn i Saksen, er nådd fram til Elben-Wulde-linjen og her endog tryngt inn over den tsjekkoslaviske grense. Dermed er vesentlige deler av det sentrale Tyskland i de allierteshender, og oppmarsjen for slaget om Berlin tilendebrett.

De britiske styrker, som utgjør nordfløyen av denne front, har rykket mot vest over Lüneburger-heiden over de erobrede byer Elzen og Stendal og holder Elbens vestre end fra Wittenberge og sørover til et punkt omtrent rett vest for Berlin. Vinnemot har de amerikanske arméer stått fram til Elben fra Magdeburgområdet - hvor de har opprettet et brude sør for byen som falt den 13. april. - og til Dessau. Her marsjerer tre forsideable amerikanske arméer opp for støtet inn i Brandenburg og mot Berlin: den 1., 9. og 15.

Lenger sør har 3. armé brutt seg inn i det sachsiske industridistrikt øverst ved Saale, tatt Kötzen (med viktige flyfabrikker), Halle, Merseburg (med viktige fabrikker for syntetisk olje), Jena (med Zeiss-verkene: optiske instrumenter), Plauen og Hof, og har stått inn i det nordvestlige hjørne av Tsjekkoslovakia. Når man regner med de gamle grenser, er således Tyskland nå delt i to deler, og den amerikanske korrespondent har sine ord i beina som se at nå marsjerer våre tropper ikke lenger inn i Tyskland, men ut av det. Den viktige store by Leipzig er omringet, mer en garnison på 30 000 mann som har fått ordre om å krysse til siste patron, og det ser ut til å bli tatt med den viktige industriby Chemnitz, knutepunkt for 11 jernbanelinjer. Amerikanerne står her mindre enn 50 km fra Dresden og 130 km fra de russiske styrker under Konjev som angriper fra Meisse-linjen.

Mot Nordsjøregionen. På nordflanken er mindre sensasjonelle, betyr det likevel at de er av stor interesse. Fra Hannover-området av har de britiske styrker stått fram over elva Aller og videre mot nord over Lüneburger-heiden hvor de over Saltau er nådd fram til et punkt bare 25 km fra Elbens nordre løp og 30 km fra Hamburg.

Dermed er Hannover-Oldenburg umiddelbart truet med avskjæring fra den øvrige del av Tyskland, slik at de viktige havner Hamburg, Cuxhaven, Bremerhaven, Bremen, Wilhelmshafen og Emden blir isolert. Ved Bremen yter tyskerne fremdeles ganske kraftig motstand, men ligger vest er avsnørningen gjennomført, idet britiske styrker er nådd fram til Emsmunningen rett overfor Emden og i det nordlige Nederland over Groningen har stått fram til kysten. Praktisk talt hele den nordlige del av landet er nå befrikket, idet britene er nådd fram til den østlige enden av demer over IJssel-sjøen (Zuidersjøen) og lenger sør over de erobrede byer Arnhem og Apeldoorn er nådd nesten fram til sjøen.

Dermed er de tyske styrker i Vest-Nederland avskåret fra landverts forbindelse med riket, og det meldes at de nå søker å evakuere sjøveien med de fartøyer de kan finne, sikkert et meget risikabelt foretakende. Det er i sidertid å vente at de vil etterlate selvsverds garnisoner i de nederlandske havnebyer for å hindre de allierte i å bruke dem. Det vil neppe spille noen rolle for de allierte forsyninger på det nåværende tidspunkt, men det kan føre til store vansker for det utsultede Nederland, hvor situasjonen er blitt endmer prekær ved at tyskerne har foretatt nye dikaserenninger som setter store deler av landet under vann.

Ruhr-området er i økens løp først delt i to og senere praktisk talt likvidert, med et fangetal på 300 000, en hel armé som holdt stand fortløffen de kort tid. Det betyr formentlig at moralen har sviktet. Von Hodel, som hadde kommandoen her, skal ha begått selvmord.

Mot Alpefestningen. På nordfløyen har 7. armé gjort gode framskritt idet den bl.a. har rensert kuldebyen Schweinfurt, etter erobringen av Bamberg rykket videre østover og tatt Regner-byen Bayreuth, er nådd fram til Nürnberg, som er omringet og hvor det kjeperes i gatene. I vest har 1. franske armé rykket nærmer Stuttgart og under sin fremmarsj sørover langs Rhinen nådd og tatt Kehl, som ligger vis å vis Strassburg.

Operasjonene i Bayern blir særlig interessante når man ser dem i sammenheng med det russiske stot vesiover fra det nå fullstendig erobrede Wien. Tolbuchins styrker har i raskt tempo fortsatt opp gjennom Donaudalen, erobret en rekke byer, bl.a. St. Pölten og står nå halvveis mellom Wien og Linz. De to stot, fra øst og vest, truer med å avskjære Böhmen fra den egentlige Alpefestning langs Donau-linjen, noe som utvilsomt vil bli en slem strek i regningen for de tyske planer om å føre en langt uttrukken siste kompanje i de sørlige fjelltrakter, med en tsjekkisk industri som en viktig forsyningsbasis.

Andre deler av Tolbuchins styrker nærmer seg Graz, og Malinovskis armégruppe trenger fra Wien-Bratislava-området nordover gjennom Morava-dalen, har tatt det viktig sjesentrum Zisterdorf nordist for Wien (årsproduksjon i 1/2 mill. tonn) og truer Brno. Fra sørøst og nordvest rykker således nå allierte styrker inn i det tsjekkiske kjerneland, og frigjøringen nærmer seg for et av de første folk gjuler slaveridit. Det er over 6 år siden den rykket inn i Praha.

Mot Oderlinjen. Ukens store nyhet er allers at russerne om morgenen den 15. april satte i gang sin store offensiv mot den tyske Oder-Neisse-linje. Bortsett fra en knapp melding om at offensiven mot Berlin er innledet, har russerne ennå ikke meddelt noe om operasjonene, men etter det bilde en kan danne seg på grunnlag av de tyske kommunikasjoner og enkelte korrespondentmeldinger, ble offensiven innledet i Küstrin-Itz-Könnitz-området, men ble hurtig utvidet til å omfatte også den sørlige deler. Først Muskau-Görlitz ved Heise, samtidig med et et kraftig stot satte inn ved Schwedt, omtrent midt mellom Küstrin og Stettin, hvor et brude på vestbredden av Oder er opprettet.

Offensivens strategiske mål synes for det første å være å oppnå Berlin ved et voldsomt frentet stot, for det annet å slå anklie inn i nord for sammen med de britiske styrker som står ved Tilsenbygd avskjære Mecklenburg fra Brandenburg, (eventuelt svinge mot nord og søke mot Östersjøkysten på et punkt mellom Stettin og Lübeck), for det tredje å øst å gjennomføre nok en avsnørning av Tyskland ved et stot mot Dresden med sikte på en forening med de amerikanske styrker i Saksen.

Det later til at tyskerne i første omgang har ganske hard motstand på

isfronten, lagt de her i en 10 ukers pause på midtavsnittet har ført fram tropper og materielle og har anlagt provisoriske befestninger. Det er imidlertid ingen tvil om at russerne har nytlet tiden ganske godt til en gigantisk opplæring, og at de nå kjemper for avgjørelsen. Det er derfor ikke sannsynlig, med den tilstand hele den tyske krigsmaskin befinner seg i, at det vil vare mange dagene før russerne tiltvinger seg et gjennombrudd og at øst- og vestfronten smelter sammen i en siste rasende kamp om den tyske hovedstad.

Ket Postetten. Den allierte vårforsvar i Italia er i full gang, og hele fronten er i bevegelse, selv om den tyske motstand ennå er hard. Både 5. amerikanske og 1. britiske armé rykker fra sør og øst mot Bologna, som ligger under artillerifeil. Fra sterke forsvarsforer er fersert. I den vestlige kystsektor nærmer sjøkrig av 5. armé seg flåtehavnen Spezia.

Krigen i luften. Den 16. mars utnevnte general Carl Spaatz, sjefen for den amerikanske bombestyrken i Europa, følgende dagss ordre til 8. og 15. luftstyrke i England og 15. luftstyrke i Italia: "Våre armeers framrykking har gjort at den strategiske luftkrig mot Tyskland er slutt. Denne form for bombing er nå overflødig. Våre styrker vil fra nå av sammen med de tyske styrker yte støtte til marktroppene." - Med denne uttalelse fra den kiente am. flystrateg må et av luftkrigens viktigste og mest dramatiske kapitler anses avsluttet. Iva RAFs Bomber Command og de am. strategiske luftstyrker har betydning for krigen utfall kan neppe overvurderes. Mens flyvåpenet alene riktignok ikke har kunnet avsluttes krigen, kan det ikke henses noen tvil om at fundamentet for de all. hærsers sensasjonelle inmarsj i Tyskland idag, er lagt av de menn som i 1940 (RAF) og i 1942 (USAF) planla og gjennom 5 år dag og natt utrettelig gjennomførte det gigantiske bombe-program mot Tysklands krigspotensial og hele økonomiske struktur. "Den strategiske bombing har vært en god investering", uttalte en am. flygeneralføreren, "de all. soldater klipper nå kupongene og dividenden får de se når de rykker inn i fiendens byer." Iva den strategiske bombing har gjort mot Krupps rustningsbedrifter i Essen, hvor 100.000 mann var beskiet i et, kom nylig fram under et forhør av firmaets 37 årige direktør, Alfred Krupp. Siden 26. juli 1944 var det ikke lavert en kjerne fra verkene i Essen, 23. okt. 1944 ødela all. bombefabrikkenes vanntilførsel og stålproduksjonen falt da fra 42.000 tonn pr. dag til 9. Etter 8. mars 1945 pas særlig latet tog gjennom Essen, og 11. mars stoppet produksjonen helt. Ved synet av de forvridde stålkonstruksjoner og de kjernepassige ruinhauger som Europas største rustningsbedrift nå er forvandlet til, uttalte en amerikansk journalist: "Slik ser dette ut, kan man tenke seg verdens undergang."

Ukens luftvirkosahet er nå benyttet til utviklingen på frontens. Fredag angrep am. bombere jernbanen i Weidenhof på linjen mellom Kiel og Hamburg. Over denne rute sender tyskerne sine forsterkninger fra Norge og Danmark til vestfronten. Lørdag natt ble det 850 br. bombe-fly (med et tap på 3 mask.) de viktige tyske kjerne Kiel, Hamburg og Stralsund. Søndag angrep 700 RAF bombere (med et tap på 2 mask.) jernbanestasjonar og kaserner i Fetslar, som nå har særlig aktuell betydning p.g.a. sin beliggenhet mellom 9. am. armé og Berlin. Mandag var Pogensburg og andre jernbaner i Sør-Tyskland målet for 750 am. bombere, mens RAF tirsdag angrep Pilsen og Schwandorf, som ligger i korridor mellom de am. arméer i Sør-Tyskland og russernes sørlige frontavsnitt. Tirsdag var bl.a. Heigeland målet. - Under luftbombardementet tirsdag benyttet amerikanerne for 4. gang en ny type brennbomber, som ved nedslaget sprøyter en brennende væske (liquid fire) over et areal på 50 m². Nesten 2 millioner liter av dette flytende brensel ble øst ut over de tyske stillinger.

Luftvæfne går sin undergang i møte. Være enn tapet av flyfabrikker (i denne uke Junker Werke i Köthen) er i øyeblikket tallet av flyplasser. Nazistene er nå nådd til å stue sammen sine fly på et forholdsvis lite antall flyplasser. Bensinmangelen er også skrikende. Dette har ledet til katastrofale tyske flytap på bakken. Fra 1. til 17. april gikk de tyske flyten til 400 maskiner, de all. har i samme tidsrom mistet 500 fly.

Den allierte flyvirkosahet i norske farvann.

Under flyangrepet mot Porsgrunn Tek. Verk. den 11. april ble fireende skip søkket: Den tyske 2000 tonn kalmar, det norske danske skip Dione, 1000 tonn, et tysk 700 tons fartøy, det norske d/s Nordsjø, 200 tonn, desuten ble en tysk nybyggning skadet. 14. april, troppeskip på vei fra Norge angrepet i Kallveggt av Coastal Command. Besatningens oppnår fulltreffere på ubåt og mindre fartøy i Ålssjøfjord. 16. april. Halifax-bombefly søkker i brann forsyningskip for ubåter og oppnår fulltreffere på andre skip i Rørvik.

Motorbåten "Trass" på 250 tonn, som lå ved Tangen slipp i Drammen, var målet for en sabotasjeaksjon 12. april. Trass var nettopp ferdig reparert. Nå fikk den ved sprengningen et hull i bunnen og sank.

Hjemmestyrkene i arbeid. Natt til 12. april ble det foretatt sprengninger på jernbanelinjen mellom Kongsvær og Selvingrud. Linjen ble brutt i 1,5 km.s lengde med i alt 25 bruddsteder.

Det tyske transportsystem har enkelte svake punkter som hjemmestyrkene viser spesielt oppmerksomhet. Beholdningene av enkelte spesialoljer er så små at hver ytterligere reduksjon er katastrofal. Dampylindereolje er en av disse uunnværlige spesialoljer, og når en hårsnet det tyske lager i Drammen inneholdt ikke mindre enn 17 000 liter av en særlig beholdning på 40 000 liter i hele landet, skjønner en at her var en særlig viktig oppgave for hjemmestyrkene. Det skjulte tyskerne også, de stilte ut forsterket vakt, en for hver 4. meter, forliden gikk likevel hjemmestyrker til aksjon. Lageret ble søkket i luften. Skaden var total.

Ved 1-2 tiden natten til 17. april absolverte vekten utanfor biskop Berggravs lytte i Åsker en norm som nærmet seg. Han ropte ham an. Mannen forklarte at han hadde gått seg vill. Vekten gikk bort til ham, som fikk plutselig lysst av en bløtende lykt i ansiktet: "Vær rolig! De er dekker av skytevepør". Utan vanskelighet ble vekten avvåpnet og bundet. På samme måte gikk det med de andre 4 vektene, og befriddene kunne uten at et skudd ble løsnet befri Oslo-bispen, og nå har sittet internert under streng bevakning i 3 år.

NS nektar. Av 100-110 innkalte til NS våpenvalser på Balstad i Vang møtte bare 37. Da meisten skulle hentes, viste det seg at mange hadde stukket seg vekk, og enkelte av dem som var hentet nektet å trekke i uniform. - For sin egen skyld bør nazistene fortsette å nekte. Britene - de til våpen mot sine landsmenn er siden den Viss.

RAF møttet for et par dager siden et meget vellykket angrep mot Gestapohovedkvarteret på Fyn, nær Odense. Dette er det 3. flotte angrep mot Gestapobastioner i Danmark: først Universitetet i Aarhus, så Shellhuset i Kibenhavn og så dette. Alt i alt er mange hundre Gestapofolk drept under disse angrep, og de danske partiførere er blitt vesentlig lettet i sitt arbeid.

Det norske forsvarsdepartement har først og fremst til oppgave å organisere den norske allierte innsats i krigen mot Tyskland, å planlegge Norges beredelse og å bygge opp et alliert apparat som kan løse de oppgaver som møter seg i den forbindelse. For læren er det opprettet en treningsleir i Skottland. Innskjøpet er skaffet ved å mobilisere værnepliktige nordmenn fra alle deler av verden, særligstuds sjøfolk, hjemvendte hvalfangere osv. Flåten er bygget opp med overtagelse av krigsskip fra de allierte og ved oppbygning av hvalbåter. Mobiliseringen av nordmenn er gjennomført i Storbritannia, Sørlandsstatene, Kanada, Brasil, Argentina, Mexico, Kuba, Australia, Sydafrika, India, Kina, Egypt og Portugal, Island og Færøyene. Den omfattende menn i alderen 18-55 år og kvinner i alderen 18-40 år, for kvinner dog bare i Storbritannia

Krigens slutt. Ikon seiersdag og noen proklamasjon av avslutning av fiendtlighetene vil ikke bli førsatt eller utført for alle viktige fiendtlige styrker er utslettet, også styrkene i Nord-Italia, Norge og Danmark.

På terskelen til seieren har vi fått et smertelig, et uerstattelig tap president Roosevelt er død. Han var den betydeligste og edleste skikkelse blant alle nålevende statsmenn. Det er ingen som tilnærmet kan fylle hans plass, hverken i amerikansk politikk eller i det mellomfolkelige samarbeid. Nettopp i den tid som nå står for døren, da freden skal skrives og den nye verden bygges opp, trengte vi ham så svært, hans idealitet og hans virkelighetssans, hans klare politiske innsikt, hans vidsyn, moralske mot og toleranse, hans rettferdssans, hans humanitet og hans vinnende personlige egenskaper. Nå må vi bare være taknøye for den innsats han nådde å gjøre før døden innhentet ham.

Franklin Delano Roosevelt hørte til en gammel amerikansk patrisierfamilie som også har fostret en annen av Amerikas store presidenter, Theodore ("Teddy") Roosevelt. Franklin D., som var født i 1882, kom også - etter en sorgløs ungdom med reiser og universitetsstudier - tidlig inn i det politiske liv og ble bl.a. viseminister i Wilsons kabinett 1913. I motsetning til de fleste andre medlemmer av familien sluttet han seg til det demokratiske parti og tvilte seg stadig i radikal retning. I 1921 syntes hans lovende karriere å skulle avbrytes for godt, da han ble rammet av polio som gjorde ham lam i underkroppen. Med ukuelig energi kjempet han i årevis mot sykdommen, og gjennomvann til en viss grad sin förlighet. I 1928 kastet han seg igjen ut i det politiske liv, idet han ble valgt til guvernør i staten New York, og i 1932, midt under den voldsomste økonomiske krise USA har gjennomlevd, ble han valgt til statenes president med overveldende flertall.

Siden har Roosevelt uavbrutt bokkret de Forente Staters høyeste embete, i den kanskje mest bevegde og kritiske tid i nasjonens historie. Han ble gjenvalgt 3 ganger, og skulle således hvis ikke døden var kommet inn mellom, ha fungert i 16 år, noe uvanlig i amerikansk historie; ingen tidligere president har sittet mer enn i 2 perioder, 8 år, som George Washington gjorde. I den første tid var det særlig de innenrikspolitiske spørsmål som opptok Roosevelts tid og krefter, den økonomiske og sosiale politikk for å nå bot på arbeidsløsheten og de andre følger av krisen. Han innledet "New Deal", en radikal reformpolitikk, med mange djerve og uortodokse tiltak. Resultatene ble ikke alltid de beste; men hadde liten erfaring å bygge på og måtte prøve seg fram, og hadde ikke alltid oversikt over konsekvensene. Men Roosevelt oppnådde i denne tid iallfall noe som var av ytterste viktighet: han gav Amerika en sosial samvittighet, lærte det sosialt ansvar. Uansett verdien og varigheten av mange enkelttiltak var det en avgjørende historisk begivenhet, med følger for hele den kommende utvikling.

I Roosevelts 2. og 3. periode var det etterhånden de internasjonale problemer som kom i forgrunnen. Økonomisk bodnet forholdene seg etterhvert, men den politiske verdenskrise gjorde seg mer og mer gjeldende. Roosevelt var kanskje den av alle demokratiske statsmenn som tidligst så hvilken fare som truet fra diktaturstatene og som mest konsekvent, energisk og effektivt arbeidet for å avverge den. Han hadde en meget vanskelig oppgave. Det var etter den første verdenskrig sunket tilbake i isolasjonisme, og folkestemningen var den at uansett hva som skjedde i Europa, skulle US holde seg utenfor og la tingene gå sin skjeve gang. Roosevelt så klart at intet land, selv ikke en verdensmekt som US, kunne være uberørt av utviklingen i Europa, og han tok fullt ut det veldeige oppdragsarbeid å opplyse og vende den amerikanske opinio - samtidig som han i den utstrekning det var mulig traff forberedelser for den krig han så komme. Resultatet vordte også at i Europas skjebnetre, etter Frankrikes sammenbrudd i 1940, da England kjempet alene mot den tilsynelatende uovervinnelige nazistiske overmakt, kunne Roosevelt kaste hele Amerikas økonomiske og moralske innflytelse i vektstolen på demokratets side, og redde situasjonen. Lane- og laje-leven stilte det veldeige amerikanske arsenal til Englands disposisjon og gjorde det mulig for det å bygge opp en ny væpnet makt før det var for sent. Og de situasjonens tilspissing sag ytterligere og Amerika kom direkte med i krigen i 1941, bygde det i løpet av et par år under Roosevelts energiske ledelse opp en krigsmakt som har en vesentlig andel i at Tyskland idag er på sammenbruddets rand og Japans nederlag bare er et tidsspørsmål.

Roosevelt fikk det enorme administrative ansvaret som i disse år har hvilt på Roosevelts skuldre og som skulle løses til å kneste dem livet, har han også hatt en avsnarvordelig viking og veldeige politisk oppgave å løse, både når det gjalt å samle alle krefter i Amerika og oppvege å vinne krigen og freden, og når det gjalt å bygge verdensfreden som uavgjort må oppstå innenfor de allerede nasjonens grenser. På begge feikter utvirket han det beundringsverdige, det til tider tilsynelatende uallige, fordi den ved siden av sitt overblikk, såil som for de store ting er en ukonkret prinsipp og såil et høy grad hadde sans for de praktiske politikk og den krav om taktisk samfinnet og psykologisk sans. Han har gjort en veldeig opplysningsarbeid i det amerikanske folk, slik at det neppe noen gang vil falle tilbake til den selvdege, kortvarige isolasjonisme fra verdenskrigstiden, men ta på seg de oppgaver Amerika må løse i det mellomfolkelige samarbeid og det skal legges et holdbart grunnlag for fred og rettferd. Gjennom oppnådde å skape et mer tilfidsfullt samarbeid mellom de forente nasjoner, tross alle vansker, enn det vel noen gang i historien er skapt innenfor en kjeppende koalisjon.

Roosevelt vil komme til å bli stående i historien som en av de store, lysende skikkelser, en av de skapende ånder hvis lykke det er å kunne utøve makt i de gode, lysende levetidene. Dødsen er død, følt på sin post, men hans verk vil leve og vi skal alle bygge videre på det, slik dets hovedting er trukket opp i verdenshistorien og i hans forkyndelse av de 4 frihetene: ytringsfrihet, religionsfrihet, frihet for nål og frihet for lykt. Det er hans testament til en tildeide, kjæreste menneskehet, - en gave og en forpliktelse.

Syngjefret ved den som var avholdt.

I proklamasjonen fra Høyesterettsledelsen heter det: "Hjemmefrontens mål er et fritt Norge reiset for nasjonen. Store krise og overgang - nå vi derfor på krigstidens og verdenskrigens tid og uforordelig straffet i svarer med gjeldende lov." Det praktiske hovedmålet blir: "Å oppnådde å skape et mer tilfidsfullt samarbeid mellom de forente nasjoner, tross alle vansker, enn det vel noen gang i historien er skapt innenfor en kjeppende koalisjon." I proklamasjonen fra Høyesterettsledelsen heter det: "Hjemmefrontens mål er et fritt Norge reiset for nasjonen. Store krise og overgang - nå vi derfor på krigstidens og verdenskrigens tid og uforordelig straffet i svarer med gjeldende lov." Det praktiske hovedmålet blir: "Å oppnådde å skape et mer tilfidsfullt samarbeid mellom de forente nasjoner, tross alle vansker, enn det vel noen gang i historien er skapt innenfor en kjeppende koalisjon." I proklamasjonen fra Høyesterettsledelsen heter det: "Hjemmefrontens mål er et fritt Norge reiset for nasjonen. Store krise og overgang - nå vi derfor på krigstidens og verdenskrigens tid og uforordelig straffet i svarer med gjeldende lov." Det praktiske hovedmålet blir: "Å oppnådde å skape et mer tilfidsfullt samarbeid mellom de forente nasjoner, tross alle vansker, enn det vel noen gang i historien er skapt innenfor en kjeppende koalisjon."

I hvorledes står en det norske folket som til oppgjør med den som har sviktet? Hovedledelsen har allerede sine representanter, som enten vi prøve med tilgivelse eller senere et et oppgjør når det er kommet til et tidlig tid av tid og krefter. På den politiske side står de som måtte være at landsrikene på uskadeliggjens fortsette på en hensyn til de skranker som berik og lov bud måtte sette. Steppen er av det norske folket henter vel tidlig tid noe et sted midt mellom landsrikene (det er ikke bare HS-reisende) og straffe hardt. En oppgjør må bli på det slås fast hva det er å bygge landsrikene. Folke rettferdssans ville også bli krevet en svikende side opp, på krigstidens og verdenskrigens tid og uforordelig straffet i svarer med gjeldende lov. Det praktiske hovedmålet blir: "Å oppnådde å skape et mer tilfidsfullt samarbeid mellom de forente nasjoner, tross alle vansker, enn det vel noen gang i historien er skapt innenfor en kjeppende koalisjon."

Men oppgjør må ikke bare være hardt; det må være rettferdig og foregå i lovlige former. Sviktene skal avstraffes og straffe for retten. Folk må ikke se seg selv til rette. Ingen gjensidig må være. Under slike prøver oppgjør vil det være urettferdigheter kunne bli løst. Disse oppgjør støper heller ikke med norsk rettferdssans. Og det norske folket, som nazistene systematisk har prøvd å ødelegge, for sin forberedelse i våre sine tid, er meget viktig. En oppgjør vil også bli en oppgjør for nazistene hvis folk begynte å smuldrer den eller prøve den opp.

Oppgjør må ikke være hardt; det må være rettferdig og foregå i lovlige former. Sviktene skal avstraffes og straffe for retten. Folk må ikke se seg selv til rette. Ingen gjensidig må være. Under slike prøver oppgjør vil det være urettferdigheter kunne bli løst. Disse oppgjør støper heller ikke med norsk rettferdssans. Og det norske folket, som nazistene systematisk har prøvd å ødelegge, for sin forberedelse i våre sine tid, er meget viktig. En oppgjør vil også bli en oppgjør for nazistene hvis folk begynte å smuldrer den eller prøve den opp.

Ingen, som noye har forsett rettsoppgjøret, har utfordret en rekke provisoriske anordninger i tillegg til de straffelover vi hadde før. Bare en del av disse anordninger - som gjelder til størrelse, treer sammen - er offentliggjort ennå; men alle landssvikere vil bli rammet av en - de fleste av flere - alvorlige straffebestemmelser. En hovedbestemmelse er straffelovens § 86, som før krigen lød slik: "Den som rettsstridig bærer våpen mot Norge eller yter fienden bistand i råd og død eller svækker Norges eller noen med Norge forbunden stats stridsevne straffes med fengsel fra tre år og inntil livstid". Før krigen kunne dødsstraff overhodet ikke idømmes etter norsk sivil straffelov. Ved en provisorisk anordning av 3/10 1941 er det imidlertid bestemt at dødsstraff kan brukes i visse tilfeller hvor det før var adgang til å anvende fengsel inntil livstid (bl.a. de tilfeller som § 86 rammer). Grunnlovens § 97 ("Ingen lov må gives tilbakevirkende kraft") hindrer at noen blir dømt etter lover som først er kunngjort og før at den straffbare handling er begått; men det er intet i veien for å anvende dødsstraff for forbrytelser som har funnet sted etter 3/10-41.

De fleste quislinger kan gis stränge straffer etter § 86. Hves av dem har ikke bistått fienden med råd eller død. Mange av dem har kanskje til og med fortjent dødsstraff; men det kan vel ikke komme på tale å bruke den straffen annet enn overfor angivere, de verste frontkjemper og hirdfolk, statspolitbetjenter som har mishandlinger på samvittigheten og de nazistiske toppene som bærer ansvaret for det hele. Og dessuten de desperante elementer som måtte gripe til våpen mot sine landsmenn i sluttfasen. - Det er klart at straffene vil bli noye gradert; alvannelige N.S.-medlemmer vil bli tatt atskiltlig mildere enn de som kjemper med våpen i hånd mot Norge, og det samme gjelder. Det kan i det hele ikke presiseres uttrykkelig nok hvilken alvorlig forbrytelse dette siste er.

Man kan vel ikke dømme 30.000 mennesker til 3 års fengsel eller mere. Det vil ikke være urettferdig, men spørsmålet er om det er gjørlig, og om det er heldig. (Uten hinder av grunnl. § 97 måtte man kunne gi bestemmelser om mindre stränge straffer enn 3 års fengsel). - I hovedhensyn må her vefes mot hverandre: Vil enema få sin rettfordige og velfortjente straff uten samtidig må man prøve å unngå at de når de slipper fri, blir gående som et hevnjærrig og konspirerende proletariat. Det har hevet seg røster for å forenkle problemet ved å sende landssvikerne til Björnsjö eller til Tyskland; men på Björnsjö har de vel ikke eksistensmuligheter og i Tyskland vil de bare komplisere det alt på forhånd laget kompliserte tyske pro
blemet. Selvom man ikke idømmer alle nazistene lengre fengselsstraffer, har man andre måter å sikre seg mot at de får noen innflytelse i landet. En provisorisk anordning bestemmer at den som er medlem av NS, nazistisk hird eller annen organisasjon som yter fienden bistand, vil bli straffet med tap av almen tillit, enten for bestandig eller for et bestemt antall år. Tap av almen tillit medfører tap av offentlig tjeneste, tap av stemmerett, tap av rett til å tjenestegjøre i rikets krigsmakt, tap av rett til å drive nærling avhengig av off. autorisasjon eller bevilgning og tap av sjefstilling eller annet lønnet eller ulønnet tilfellsverv i selskaper, foreninger a.v. - Befolkningens holdning vil også være avgjørende for om nazistiske elementer får gjort seg gjøllende i Norge etter krigen.

Hva det økonomiske oppgjør med svikerne angår, så kan de idømmes ubegrensede bötestraffer. Selvsagt må de også levere fra seg varer som de har tilgjet seg på ulovlig måte, og deres krigskonjunkturfortjeneste - tilfossom alle andres - vil bli beskattet 100%. Det kan også være et spørsmål om de ikke bör være ansvarlige for partiets økonomiske plyndringer. N.S. blir jo et dundrende fallitth, hvor det ingen penger blir å få for de nordmenn som partiet har nibbet for alt.

Rettsoppjøret er et viktig ledd i sneringsprosessen. Det må gjøres unna så fort som mulig. Man får konsentrere seg om de store landssvikere - først, de mindre får komme etterpå. Ellers er det ingen grunn til å befalte seg nær enn nødvendig med dette oppjøret. Vi må se framover ikke tilbake. Men foret folk tilfittsfullt skal sette alle krefter inn på å gjenreise Norge, må rettferdigheten skje tyldest.

- 0 -

Hjemmestyrkene melder: I april ble 4 norske fanger befridd fra Gestapos fengsel i Trossen. En tysk vakt flyktet sammen med nordmennene.

Parsell dyrking.

Allerede før invasjonen ble det sendt beskjeder ut om henstilling om at der måtte dyrkes mest mulig mat i de tilgjengelige land. Man gjorde oppmerksom på at selv om de allierte ønsket å bli befridd disse land, ville transportproblemer og andre vansker i forbindelse med krigen betynte at det ble umulig å klare å forsyne sivilbefolkningen med tilstrekkelig mat utenfra.

Vi her sett både i Hellas, Italia og Frankrike at jens end har slått til. Høpet om en snøllig befrielse av vårt land, hvor berettiget det enn må være, må ikke få oss til å vise ansvarløshet. Krigen er ikke slutt selv om Tyskland blir slått. Jegen skal også kvekkas, og det vil ta lang tid før tilstrekkelige forsyninger kan nå oss. Det er derfor et krav til hver enkelt nordmann at han gjør alt som kan gjøres for å skaffe mest mulig mat. De som ikke har gård, må også gjøre sitt hver stakk i villmarker og parseller må utnyttas til det ytterste. Hjemmestyrkenes ledelse venter av alle som kan skaffe seg parsell at de dyrker alt hva de kan klare av poteter og grønnsaker.

Tyske landsforbrytelse.

De russiske styrkene er på marsj gjennom Østerrike eller "Trens fall, mens amerikanske tropper står og gjemmer Frankop for å nå det. Landets militære skjebne er foreløpig usikkert, om end den tyske ledelse har planer om aldri så omfattende partisanskikkelser i Alpene eller det endelige sammenbrudd i selve Tyskland. Østerrieket vil bli besatt av de 3 store allierte, som etter forlydende vil opprette en internasjonal besattelseskomisjon i Wien.

I de alliertes planer inngår at Østerrike skal adskilles fra det tyske riket og bestå som en selvstendig stat. Dette ble det gitt en tydelig meddelelse om allerede på forlydningssesjonen i nov. - 42, og tydelig utvikk en erkjennelse fra Moskva til Østerrike om at Russland ikke hadde til hensikt å endre landets territorielle forhold eller styrke befolkningen utover de opplagte krigsforbrytelse, dersom de opplyste seg rolig og etterkom henstillingene fra de russiske kommandatur. Østerrikerne er også gjentatte ganger blitt klart informert om at deres framtidige skjebne vil avhenge av deres egen innsats mot tyskerne under krigshandlingene i Østerrike. De behandles altså ut fra det synspunkt at denne "Anschluss" i 1938 var en voldtekt fra tyskernes side og at denne krigen er blitt påtvunget den store majoriteten av østerrikerne. Det er oss nordmenn et det forklart med "visse vanskeligheter" å tilgode seg så slik innstilling overfor østerrikerne etter 5 års intet bekjentenskap. De østerrikerne vi har her i landet inngår i kategorien "tyskere", selv om de i visse områder rubiseres blant de andre bestialse. At et folk som selv er blitt tatt med vold, kan tempereres til i sin tur å voldsomt angripe andre nasjoner er for oss uforståelig.

Hvor stor uvilje man har mot det tyske partiet blant østerrikerne er selvfølgelig ikke noe å behøve under den herkende terror, men krigen har i alle fall tydelig vist at befolkningen har brødt langt rikere frukter enn villien mot samarbeide. Riktilsynet er det tidligere kommet meldelser om at østerrikske partisaner utfoldet ganske sterk aktivitet i distriktene Kärnten og Steiermark i samarbeide med italienske friskarer og Tito-partisaner, og under russernes erobring av Wien skal østerrikerne ha hjulpet til under krigshandlingene. Men noen virkelig relasjon mot tyskerne ser det ikke ut til et man kan regne med, men gjørlig holdige bestendigheter kan man selvfølgelig heller ikke si at de østerrikske partisaner arbeider under. Først og fremst er befolkningen hardt terrorisert, der hvor den ikke er kvalifisert, og den har vært bearbeidet lama i så måte, helt siden østerrikerne tungt nedlegg i feb. - 1938 under det fascistiske Gjellfuts-regime. Allikevel er det frøndelers arbeidene som helt overvældende representerer den aktive motstand og rekrutterer partisantroppene.

Hvorledes skal østerrikske framtidige skjebne kunne komme til å erte seg? Hvilke sjanser finnes for en østerriksk republikk no. 2 - og hvor langt tilbake i tiden må man gå for å finne en tilfredsstillende tilknytning til den 1. republikkens demokratiske konstitusjon av 1920. Helt fra 1933 til den tyske okkupasjon i 1938 under Dollfus og Schuschnigg betraktes at de østerrikske sosialister som vordt fusjonert, slik at det ikke er tilfredsstillende nok å opprette en status quo ante - 38. Det vil sikkert bli vanskelig

å finne tilstrekkelig mange politikere som ikke er alt for kompromittert gjennom alle årene fra 1933 og framover, så et kompromiss må sikkert komme i stand mellom sosialistene og hitlerpartiene som ønsker å starte ut fra forholdene i 1938. - I hvilken utstrekning det arbeides med forberedelsene på å reise den 2. østerrikske republikk innen selve østerriket, har vi ennå ikke tilstrekkelige opplysninger til å danne oss noe bilde av; men de østerrikske emigranter har utfoldet en intens virksomhet i så måte, særlig i London som er blitt deres sentrum for politiske overveielser. Det er her blitt dannet en krets som søker å samle alle østerrikske politiske fraksjoner i bestrebelsene på å stå parat til den dag da gjenreisningen av det østerrikske demokrati kan ta fatt. Komiteen har representanter for det sosialistiske partiet, fra fagforeningene, den demokratiske unionen og den kristelig-sosiale foreningen. Kommunistene skal visstnok ha nektet å slutte seg til komiteen og i stedet laget sin egen rivaliserende organisasjon. Som et eksempel på hvilke mål komiteen arbeider for kan nevnes et utdrag av en brosjyre som ledelsen for sosialistene i London har sendt ut. Her skriver den tidligere sjefredaktør for "Arbeiter-Zeitung", Oscar Pollack at hans partis innstilling kan sammenfattes i følgende krav: 1) Øyeblikkelig utvisning av alle tyske embetsmenn fra østerriket. 2) Opphevelse av det tyske rettssystem og gjeninnføring av de gamle østerrikske lover. 3) Eliminering av alle tyskere i ledende stilling innen næringslivet. 4) Beslaglegging av all tysk eiendom. 5) Godtgjørelse for all økonomisk skade som tyskerne har tilført såvel staten som den enkelte.

Det virker som om østerrikerne ikke selv føler noen skyld for krigen, men velter det hele over på tyskerne. De betrakter åpenbart heller ikke det tyske rikets sammenbrudd som et nasjonalt østerriksk nederlag. Tysklands kapitulasjon betyr for dem først og fremst en adskillelse fra das Reich, hvilket må være ytterst kjærkomment slik som situasjonen ligger an for det. Østerrikerne blev voldtatt i '38, for selv om kanskje særlig sosialistene blandt demokratene i den unge republik hadde ivret for en samarbeidsløsning med Tyskland, så var det av økonomiske grunner og ikke av hjertet. Og etterat naziregimet kom til i Tyskland, var selvfølgelig Anschluss en fjern ting for dem. Kanskje vil dog østerriket komme til å søke tilknytninger til Tyskland igjen en gang i framtida, når Tyskland er blitt demokratisert, for dets selvstendige tilværelse byr på mange vanskeligheter. I tida framover kommer de derimot sikkert til å kutte alle bånd så raskt og fullstendig som overhodet mulig. Kanskje vil østerrikerne være interessert i en Bonafederasjon og søke tilknytning til Ungarn, Jugoslavia og Tsjekkoslovakiet; men her vil de dog møte en sterk russisk motvilje. Det har også vært krefter i gjære for å restaurere den gamle habsburgske tronen i østerriket. Erkehertug Otto, som har oppholdt seg i Amerika, har ivret for å opprette en østerriksk legion som skulde kjempes sammen med de allierte armene. Vestmaktene har dog avslått ethvert samarbeide med ham og hans kretser i Amerika og England. Enhver tro på en slik restaurering synes nå å være forsvunnet. Det ville også være en krass utfordring til det østerrikske folket og sikkert umuligjennom ethvert samarbeide i Sørøsteuropa. - Sikkert nok står den annen østerrikske republikk for døren, og forhåpentligvis en bestående demokratisk republikk.

- 0 -

Land og by.

Den gamle motsetning og mistro mellom land og by har levnet opp igjen under krigen. Samferdselen har skrumpet inn så fordelingen mellom de forskjellige landsdeler og mellom land og by idag er dårligere enn på en vanlig år. Dermed svinner kjennskapet til og forståelsen for hverandres ønsker. Nazistene gjør hva de kan for å øke motsetningen. De håper at spild skal ødelegge fronten. Og ikke bare den personlige kontakten er blitt borte. Avisene som før var et viktig bindeledd, har mistet sin verdi. Bevisst sår de spild og uriktige opplysninger, og mange har sluttet å lese naziværet. Nå sitter folk utover bygdene uten å vite noe. De har vært henvist til å drive sin daglige gjerning, og med nedslitte redskaper og ut en de nødvendige hjelpemidler få mest mulig ut av jorden. Alt foraningsliv

har død ut, nye arbeidsmuligheter uteblitt. Den fri presse har ikke nådd langt nok til å belyse manglene.

Det er naturlig at den passive kampen ble ført fra byene. Illojalt arbeid krever nødvendigvis ujevne forhold. Derfor er det også naturlig at den verste pågang fra fienden har rammet byene. Reisestrøksjoner og den lette oversikt har gjort det vanskelig å organisere en samlet motstandsfront over hele landet. Heller ikke har det vært nødvendig. Det har vært tilstrekkelig at bygdefolket har reist seg til motstand enkelte ganger. Bondesabotasje og ungdomstjenesten kom ingen vei. Liternen hadde folket bak seg og kirken fikk full støtte overalt. Intet skjedd uten den gode tilgang på opplysninger og paroler byene har hatt i ryggen.

Det er heller ikke beskyldningen om å stå lunkent i vår kamp som er verst anken fra bybefolkningen mot bøndene idag. Det alvorligste klagemål er den utbredte svarthandel bøndene driver. Svarthandel kan aldri forsvares, men myndighetenes prispolitikk har så og si tvunget mange til å sette sine varer til ulovlige priser. Maksimalprisene har vært så lave at de bønder som er henvist til nye lånehjelp på ingen måte kunne dekke produksjonsprisene. - Rent materielt har bøndene naturlig nok hatt det best denne tiden. De er nå engang produsenter av mat, og de er idag henvist til å leve av sine egne produkter. Men mangelen på skotøy og klær har vært enda mer følelig på landet enn i byene. Det er vel da ikke så underlig at noen faller for fristelsen til for de varer de klær å holde unna å bytte til seg disse artikler. Da er det bøndene får virkelig føling med hva priser man beregner for varer fra byen. - Og sjelden hører man vondord om den svarthandel som drives i byene med industrivarer som tekstil og sko.

Det er en utbredt oppfatning i byene at bøndene har stått og stå uforstående i kassen, og at man ikke har fått den støtte man kunne vente derfra. For de mange som ikke har personlige venner på landet, er det rimelig at det fortøner seg slik. De nyter ikke godt av de tusen og atter tusen pakker som strømmer inn fra landet. De har sikkert bare merket de svindende svartebærpriser på jordbruksvarer. I hver eneste bygd er det desverre en eller noen som har sviktet sin samfunnsplikt og falt for pengebegjæret. Det kan likevel være grunn til å peke på at de fleste "børsprodusenter" selger til oppkjøpere. Det er disse som driver prisene i været og som også sikrer seg det meste av forråttjenesten. Disse samfunnsledelige individer er blitt en skamlett som må ryddes ut med hård hånd. Deres beste kunder har forøvrig vært brakkbaroner og tyskerne. Det er overmåte ille at endel norske bønder har benyttet seg av slike mellommenn; men det er urettferdig å sette det store flertall av bøndene i klasse med slike sosiale individer. Oppgjøret med disse siste må komme, og de som har holdt sin sti ren, må sørge for at bevismateriale ligger ferdig til rettsporføret kan settes iverk.

Det har vært oppmuntrende å se den beredvillighet bønder over hele landet har vist byene. De siste årene har tusenvis av dem blitt tatt rett på gårdsene. Mange av ungdommer har fått venner for livet, og de får jevnlig pakker fra sine pleieførelere. Store mengder jordbruksvarer er blitt levert til menighetspleiene rett i byene til rimelige priser, som på er blitt fordelt til trengende. Dertil er betraktelige mengder produkter solgt direkte til regningsvarende priser.

Inntil nå har vi stort sett klart oss. Men tiden kan komme da bøndene blir nødt til å skjære sine egne behov ned til et minimum skal vi overleve. Blir det krigshandlinger i landet, stopper de fra for sparsomme tilførsler inntil våre allierte må komme fram, og de trengs hver bite mat som fins i landet. Særlig kommer våre hjemmestykker til å måtte trekke store vekslar. Det underjuniiske liv de fører tillater ikke store deotter. Og under sin innsats i frigjøringsverket har de krav på all mulig støtte. Vi er også forvisset om at det for det store flertall av bønder vil være en selvsagt sak å hjelpe til sist nåst.

Krigen går mot slutten, også for Norges vedkommende. Det kan ikke vare lenge før vi altom er fri. Men vi må være klar over at vanskene ikke er over. Samholdet mellom by og land er en av grunnpillarene som skal bære oss framover. Vi trenger samarbeide som aldri før.